

Höjt men inkomstrelaterat barnbidrag. En reform i tiden?

Tapio Salonen, Malmö universitet

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Inledning

Bakgrund

Syfte och motiv

Design och metod

Analysavsnitt:

- Makrokostnader för ett reformerat barnbidrag
- Fördelningspolitiska effekter för barnhushållen
- Effekter på ekonomisk utsatthet
- Effekter på kommunalt försörjningsstöd
- Effekter på låg inkomststandard (absolut fattigdom)
- Effekter på låg ekonomisk standard (relativ fattigdom)
- Fattigdomsbekämpande effekter sammantaget

Slutdiskussion

Metodbilaga

Noter och referenser

Sammanfattning

Denna studie belyser effekter av ett reformerat inkomstrelaterat barnbidrag där beloppen höjs markant. Motiven för en sådan reform är flera. Genom att beskatta barnbidraget får stödet en fördelningspolitisk profil som särskilt gynnar barnfamiljer med låga inkomster samtidigt som dess universella karaktär bibehålls. Simuleringar speglar enbart förändringar av grundbeloppet i barnbidraget 1 250 kronor i månaden för alla barn 0-16 år. Flerbarnstillägg och studiebidrag för gymnasieelever ingår inte i studien.

Beroende på vilken beloppsnivå som sätts märks effekter på minskat kommunalt försörjningsstöd och färre barnfamiljer i ekonomisk utsatthet. Förutom fattigdomsmildrande effekter beräknas också reformens kostnader för såväl offentliga finanser som för barnhushållens ekonomi efter deras bärkraft. Förutom att vara ett träffsäkert familjepolitiskt medel bidrar ett reformerat barnbidrag således även till en investeringsstrategi både på kort och lång sikt. Den största investeringen är förstås att en *barndom fri från fattigdom* ger även barn i familjer med knapp ekonomi bättre förutsättningar att växa upp till trygga och inkluderande samhällsmedborgare.

Inledning

Denna studie handlar om kronjuvelen i den svenska familjepolitiken – barnbidraget. Den infördes strax efter andra världskriget för att underlätta drägliga vardagsvillkor för alla barn och deras familjer i Sverige. Tillsammans med andra breda välfärdsreformer - pensioner, föräldraförsäkring, utbyggd barn- och äldreomsorg - under årtiondena efter krigsslutet lades grunden för den reformoptimistiska välfärdseran fram till 1980-talets början. Därefter har ekonomiska recessioner och förändrade politiska regimer förändrat den svenska välfärdspolitiken i såväl retorik som dess praktiska genomslag i vardagslivet¹. Under 2000-talet har Sverige blivit ett välfärdsland som inte längre kan ses som en internationell föregångare utan återfinns längre ner i olika internationella jämförelser².

Barnbidraget är tänkt att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer och minska skillnaderna i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn. Dessutom skall den ekonomiska familjepolitiken bidra till ett jämställt föräldraskap³. Den nuvarande regeringen "*bedömer sammantaget att målen för den ekonomiska familjepolitiken är delvis uppfyllda*" (Budgetprop 2024/25:1). Denna bedömning baseras framför allt på de ekonomiska skillnader som består mellan olika barnhushåll och mellan barnfamiljer och andra hushåll. Detta är utgångspunkten för denna studie. I vilken grad bidrar den ekonomiska familjepolitiken till att utjämna hushållens ekonomiska levnadsvillkor?

Denna rapport har som ambition att bidra till en reformoptimistisk syn på den ekonomiska familjepolitiken och då i synnerhet på barnbidraget. Hur kan barnbidraget utvecklas och förändras för att tydligare kunna uppfylla dess grundläggande ambitioner om goda levnadsvillkor för alla barnfamiljer? Är det bara en fråga om nivåer och belopp eller kan själva utformningen och principerna för det generella barnbidraget utvecklas?

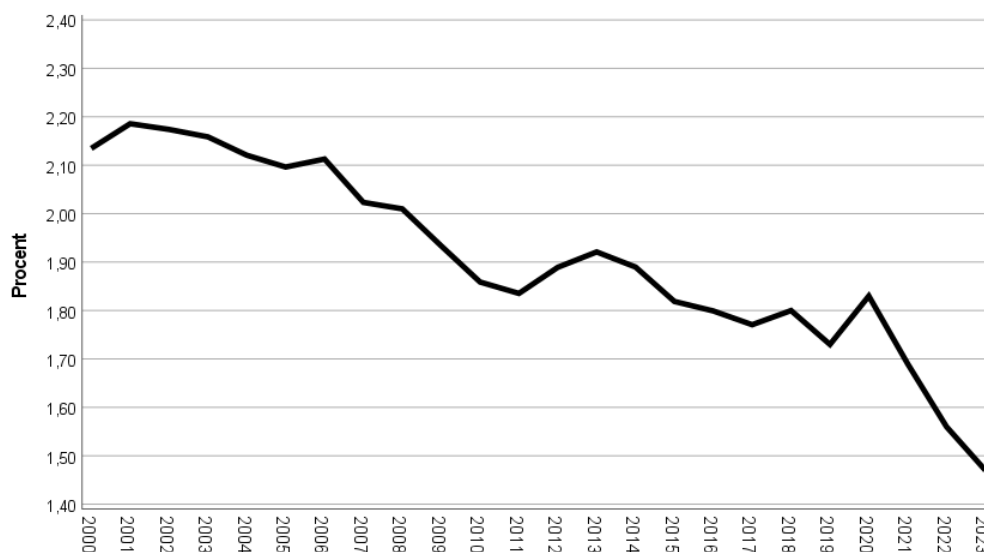
Bakgrund

Flera studier har på senare år uppmärksammat den ekonomiska familjepolitikens avtagande förmåga att utjämna ekonomiska vardagsvillkor bland barnfamiljer i Sverige.⁴ Den ekonomiska familjepolitiken består av en rad ersättningar i form av försäkringar, generella bidrag och behovsprövade bidrag. Under 2023 beräknas 7 till 8 procent av barnhushållens inkomster komma från dessa ersättningar.⁵ Störst betydelse har dessa för ensamstående mammor och familjer med många barn. Den fördelningspolitiska profilen för dessa ersättningar har dock avtagit under senare år. Från slutet av 1990-talet har den omfördelande effekten av samtliga socialförsäkringar till barnfamiljer mer eller mindre halverats.⁶ Detta gäller samtliga ersättningsformer, men särskilt de behovsprövade bidragen. En allt mindre andel av den ekonomiska familjepolitiken fungerar numera omfördelande mellan fattigare och rikare barnhushåll.

Under 2000-talet har hushållen generellt sett fått det ekonomiskt bättre men samtidigt har inkomstskillnaderna ökat.⁷ Inslagen i den ekonomiska familjepolitiken tenderar att betyda allt mindre för barnhushållen, mätt som andel av deras disponibla inkomster. Men för i synnerhet familjer med låga och oregelbundna inkomster samt familjer med stor försörjningsbörda har dessa familjestöd fortfarande en vital betydelse.

Den ekonomiska familjepolitiken omfattade totalt drygt 91,5 miljarder kronor 2023.⁸ Över hälften av dessa ersättningar till barnfamiljer går numera till föräldraförsäkringen och drygt en tredjedel till barnbidraget.⁹ Sett över tid har familjestöden i Sverige minskat i jämförelse med den ekonomiska utvecklingen (se diagram 1). Dess andel av BNP har sjunkit från 2,1-2,2 procent i början av 2000-talet till 1,5 procent år 2023 samtidigt som andelen barn i befolkningen varit i stort sett oförändrad. Varje tiondels procent motsvarar cirka 6 miljarder kronor i 2023 års priser. Nedgången i den ekonomiska familjepolitiken under 2000-talet hittills motsvarar således cirka 40 miljarder kronor. Det är framför allt de generella (barnbidrag och adoptionsbidrag) och behovsprövade bidragen (fr.a. bostadsbidrag och underhållsstöd) som minskat medan föräldraförsäkringen bibehållit sin ställning.¹⁰ Det är detta som förklarar att familjepolitikens utjämnande profil avtagit markant. Det är i detta perspektiv som en översyn av barnbidragets fördelningspolitiska karaktär skall förstås.

Diagram 1. Ekonomisk familjepolitik som andel av BNP 2000-2023.



I jämförelse med andra EU-länder märks denna nedgång av den ekonomiska familjepolitiken i Sverige.¹¹ Räknet i köpkraftsjusterat belopp per barn (PPS per child) spenderade Sverige 4 900 Euro år 2021 jämfört med t.ex. Norge (6 800), Danmark (6 600) och Finland (5 900).¹² Det är i detta perspektiv således relevant att studera de olika familjestödets utveckling i Sverige där den gängse föreställningen varit att Sverige är ett föregångsland kring välfärdsreformer, inte minst för barnfamiljer. I denna studie fokuseras särskilt barnbidraget men kan också vara relevant att framöver uppmärksamma andra familjepolitiska förmåner, t.ex. bostadsbidraget.

Internationell utblick

I Sverige har vi en lång tradition av ett universellt barnbidrag med samma grundbelopp för alla barn oavsett familjernas ekonomiska situation. Diskussionen kring barnbidraget har oftast handlat om beloppsnivåer inte själva konstruktionen av stödet till barnfamiljer.¹³ I många andra EU-länder har ett grundläggande stöd för barnfamiljer varit föremål för återkommande reformändringar. Nästan alla OECD-länder har någon form av ekonomiskt stöd för att underlätta barnfamiljers finansiella bördor.¹⁴ Utformningen av olika former av "child benefits" har i många länder utvecklats med flera olika slags stödformer.¹⁵ Det går att urskilja principiella skillnader mellan universella och olika inkomstbaserade eller jobbrelaterade stödformer liksom en variation av olika skatterelaterade avdrag och förmåner. I vissa länder kombineras dessutom flera stödformer vilket gör det svårt att jämföra faktiska effekter av länders barnbidragssystem.¹⁶ I många länder kombinerar man antingen universella eller inkomstbaserade stödssystem men olika skattelättnader för barnfamiljer. Därutöver kan utformningen variera beroende på barnens ålder, antal barn i hushållet och föräldrasammansättningen. Trenden på senare år tycks gå åt att kombinera olika direkta stöd till barnfamiljer med olika slags skatteavdrag.¹⁷

Även i de nordiska länderna, som alla tidigare haft universella barnstöd, uppvisar numera en variation och föränderlighet i stödformen:

I *Danmark* infördes 2010 ett inkomstrelaterat barnbidrag (*børne- og ungeydelse*) som varierar med barnets ålder och familjernas inkomst.¹⁸ Omräknat till svenska kronor ligger det danska barnbidraget för barn 0-2 år på cirka 2 400 kronor i månaden och sjunker sedan gradvis till cirka 1 500 kr för barn 7-17 år. Därutöver finns ett särskilt stöd för ensamförsörjare (*børnetilskud*).

I *Finland* har man ett universellt skattefritt barnbidrag som varierar med barnets ålder och tillägg för fler barn.¹⁹ Det finska barnbidraget är 2024 närmare 1 400 svenska kronor för de yngsta barnen (0-3 år).²⁰ Även i Finland har man dessutom ett ensamförsörjartillägg (f.n. *drygt 800 skr* i månaden).²¹

I *Island* har ett universellt men inkomstrelaterat barnbidrag med det uttalade syftet att alla barn har samma möjligheter, oavsett deras ekonomiska situation.²² En genomsnittlig barnfamilj får ca 650 000 ISK per år, vilket motsvarar cirka 3 500 skr i månaden.²³ Detta betalas ut kvartalsvis och justeras efterhand med hushållets deklarerade inkomster.

I *Norge* är barnetrygd ett universellt barnbidrag på 1 766 nkr per barn och månad.²⁴ Därutöver finns ett ensamförsörjartillägg (utvidet barnetrygd) på 2 516 nkr i månaden oavsett antal barn i hushållet. Under senare år har det diskuterats behov av ett förändrat barnbidrag som tydligare ger större effekt för barnfamiljer med låga inkomster. En statlig expertutredning²⁵ har föreslagit en reform med ett kraftigt höjt men beskattningsbart barnbidrag i linje med vad som undersöks i denna svenska studie. Något beslut i frågan har ännu inte fattats kring en sådan reform i Norge.

I en nordisk jämförelse framstår det svenska barnbidraget som tämligen stabilt och oförändrat över tid både när det gäller dess konstruktion och nivåreglering. I många OECD-länder, även i andra

nordiska länder, kombineras ett universellt barnbidrag med olika slags inkomstrelaterade bestämmelser. Hur detta även skulle kunna se ut i Sverige är alltså föremålet för denna rapport. Något specifikt förslag lanseras inte utan syftet är att visa på vilka fördelningspolitiska effekter olika nivåer på ett inkomstrelaterat barnbidrag skulle kunna få för barnfamiljer med varierande inkomster. Något som diskuteras närmare i slutdiskussionen liksom motiv och möjligheter att t.ex. införa ett särskilt ensamförsörjartillägg i Sverige.

Syfte och motiv

Denna studie belyser hur ett reformerat barnbidrag som behåller sin universella karaktär (alla barn får det) men som beskattas skulle ha för effekter för barnfamiljer i Sverige. Sedan 1948 har barnbidraget utformats som ett generellt skattefritt bidrag för alla barn upp till 16 år oavsett föräldrarnas inkomst. Detta grundbelopp låg på 260 kronor per år²⁶ när det infördes och har sedan dess höjts vid oregelbundna tillfällen genom politiska beslut. Under 2000-talet har grundbeloppet endast höjts vid två tillfällen. År 2006 höjdes det med 100 kronor från 950 till 1050 kronor i månaden. Den senaste höjningen inträffade mars 2018 då beloppet höjdes till 1250 kr per barn och månad.

Därutöver har ett flerbarnstillägg införts 2006 från och med andra barnet, med 150 kr, och höjs sedan successivt för ytterligare barn. Barnbidraget omvandlas sedan till ett studiebidrag för ungdomar 16-19 år som fullgör sin gymnasieutbildning. Dessa delar ingår inte i den aktuella studien.

Syftet med studien är undersöka hur ett beskattningsbart men generellt barnbidrag har på:

1. fördelningspolitiska effekter för barnhushåll med olika inkomster,
2. påverkan på det kommunala försörjningsstödet, samt
3. effekter på olika fattigdomsmått för barnhushåll.

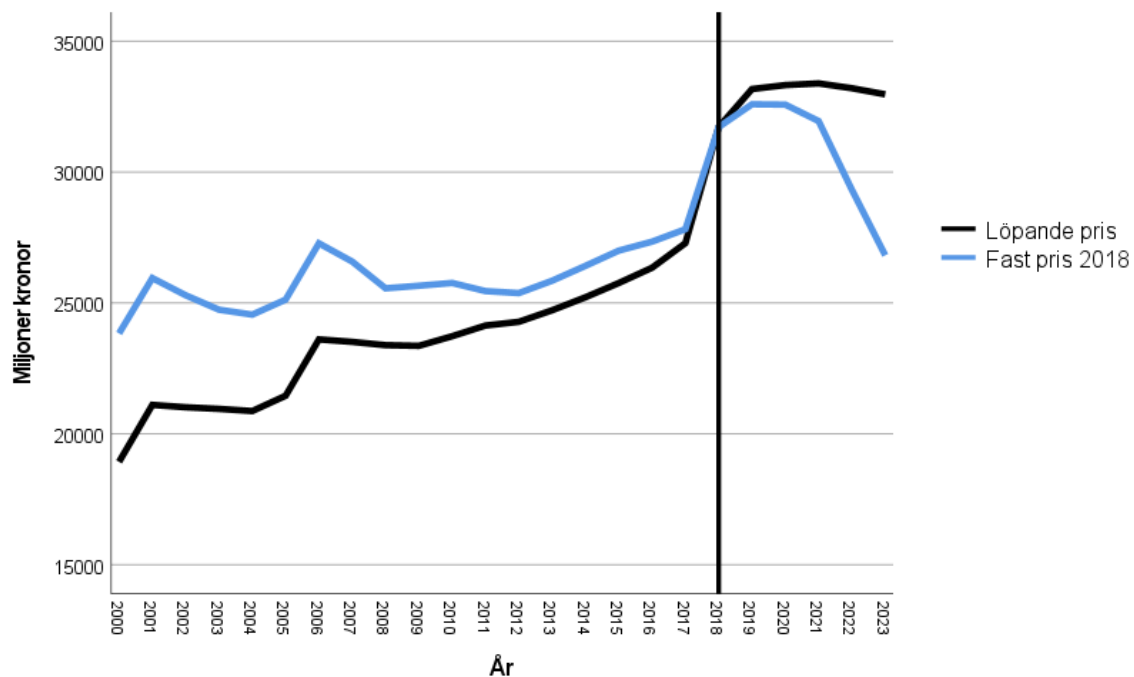
Motiven till att särskilt studera vilka effekter som ett generellt men beskattningsbart barnbidrag är flera.

Ett första motiv är den gradvisa urholkning som den nuvarande konstruktionen med oregelbundna politiska beslut ständigt leder till. Grundbeloppet i barnbidraget höjdes senast mars 2018 till 1 250 kr i månaden per barn. Därefter har prisläget och inflation successivt urholkat värdet av detta grundbelopp. I dagens²⁷ penningvärde motsvarar det knappt 1 000 kronor och skulle behövt höjas till 1 600 kronor hösten 2024 för att vara i paritet med nivån när det senast höjdes.

Ser man till de totala kostnaderna för barnbidraget i Sverige utgör grundbeloppet nästan 90 procent, 29,6 av 33,3 miljarder utbetalt 2023. Resten är tilläggsbelopp för flerbarnstilläggen. Som framgår av diagram 1 låg barnbidraget tämligen stabilt kring 25 miljarder om året under 2000-talets första femton år, räknat i fast pris. Höjningen 2018 märks tydligt med en ökning till cirka 32 miljarder om året. Därefter har det reala värdet sjunkit gradvis och understiger 27 miljarder år 2023. I praktiken har således barnbidraget urholkats med runt 5 miljarder de senaste fem åren. Detta blir särskilt tydligt, förstås, i en inflationsdriven ekonomi som Sverige fått tillbaka de allra senaste åren. Skillnaden under 2023 exemplifierar detta med en skillnad på 6,15 miljarder mellan löpande och fast pris för barnbidraget.²⁸

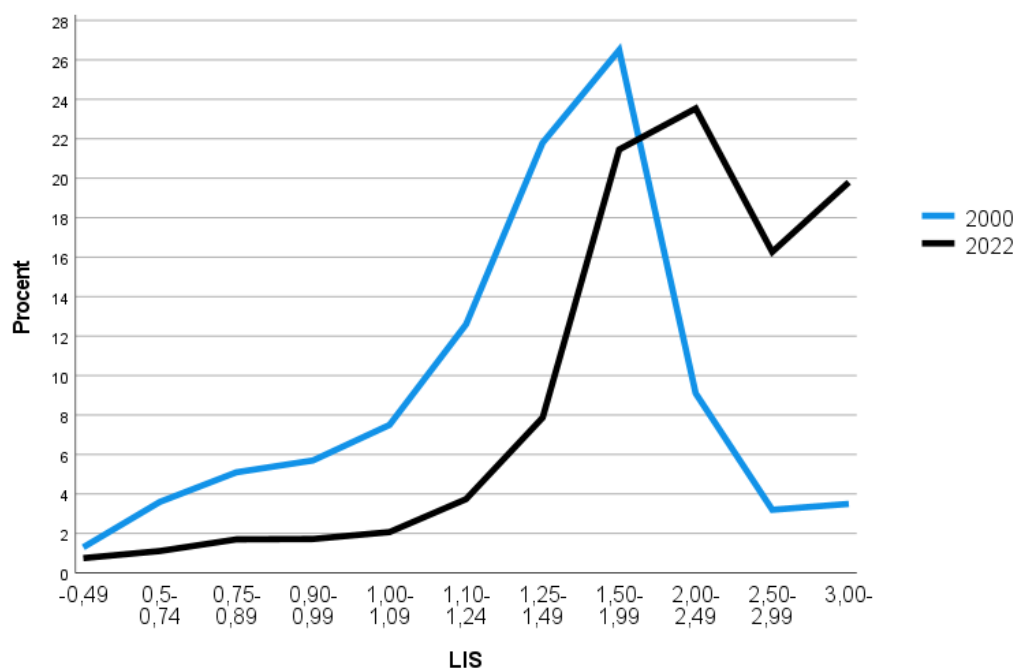
Med den nuvarande ordningen med oregelbundna politiskt motiverade ändringar av grundbeloppet i barnbidraget riskerar stödet återkommande urholkas och motverkar uppfyllandet av uttalade ambitionerna med stödformen.

Diagram 2. Barnbidraget i löpande och fast pris (2018) 2000-2023.



Ett annat mer direkt motiv till att granska möjliga effekter av ett beskattningsbart barnbidrag hänger samman med hushållens inkomstutveckling under de senaste årtiondena. Förutsättningarna för en den ekonomiska familjepolitikens strävan att utjämna inkomstskillnader bland barnhushållen har förändrats avsevärt. Andelen barnhushåll som har problem att klara nödvändiga utgifter, låg inkomststandard²⁹, har minskat över tid och inkomstnivåerna för barnfamiljer generellt har förbättrats sedan millennieskiftet³⁰. Men inkomstskillnaderna mellan hushåll, även bland barnhushåll, har accentuerats och förstärkts. Det syns tydligt i diagram 3 som visar barnhushållens inkomstspridning 2000 och 2022 i relation till gränsvärdet för låg inkomststandard³¹.

Diagram 3. Inkomststandard bland barnfamiljer i Sverige 2000 och 2022.³²



Det är flera saker som diagrammet illustrerar. För det första att andelen barnhushåll med låg inkomststandard (LIS), som är det närmaste vi i Sverige kommer till en absolut definition av fattigdom, har minskat från över 15 till drygt 5 procent mellan 2000 och 2022.³³ För det andra att barnfamiljer med normala inkomster fått det relativt bättre i relation till familjer med låg inkomststandard. Medianinkomsten har ökat från under 1,5 till 2,2 gånger mer än gränsen för LIS. Det betyder att avståndet mellan hushåll som lever i ekonomisk utsatthet och merparten av barnfamiljer har kraftigt vidgats under denna period. Det som uppfattas som normalt och självklart för de flesta har blivit allt svårare att uppnå för barnfamiljer med sämre ekonomi³⁴.

För det tredje har barnhushåll med riktigt goda ekonomiska förhållanden ökat avsevärt under 2000-talets första årtionden. Andelen barnhushåll som har två eller tre gånger så mycket än vad som krävs för att klara nödvändiga utgifter ökat dramatiskt. År 2000 hade knappt 16 procent av barnhushållen en ekonomi som var minst dubbelt så hög som gränsvärdet för låg inkomststandard. Motsvarande andel år 2022 är nästan 60 procent. Andelen barnhushåll med minst tre gånger LIS-gränsvärden har gått från 3,5 till 19,8 procent samma period. Vart femte barnhushåll har numera en väldigt god ekonomi³⁵.

Vad betyder denna förändrade inkomstprofil bland barnfamiljerna för barnbidragets roll och betydelse? Med en allt större inkomstspridning kommer givetvis barnbidragets reella betydelse skifta avsevärt mellan barnfamiljer med utsatta eller välmående hushållsekonomi. För barnfamiljer med inga eller små marginaler i vardagen bidrar det månatliga barnbidraget till att klara nödvändiga utgifter för mat, kläder m.m.³⁶ För barnfamiljer med normala och stadiga inkomster är det en mindre intäktspost bland andra. För hushåll med riktigt goda inkomster³⁷ lär barnbidraget inte göra någon märkbar skillnad i deras hushållsekonomi. Numera tycks det vara allt vanligare att helt eller delvis lägga undan barnbidraget och använda den som sparform för barnens framtida behov när de blir vuxna. Enligt en intervjuundersökning som Länsförsäkringar genomförde 2023³⁸ angav 22 procent av ett slumpmässigt urval av föräldrar³⁹ att de sparar barnbidraget. På nätet finns ett antal prospekt som lockar föräldrar att investera barnbidraget med löften om goda avkastningar. Ett sådant exempel

anger att sparande av ett barnbidrag på 1250 kronor i månaden under 16 års tid ”ger en portfölj på 491 000 kronor.”⁴⁰ Det innebär att barnbidraget har fördubblat sitt värde den dagen barnet fyllt 16 år.

Problemet med att vissa föräldrar kan lägga undan barnbidraget är givetvis att det gröper ut själva syftet och legitimiteten med barnbidraget. Man har genom åren varit politisk tämligen eniga om att barnbidraget är en grundbult i den ekonomiska familjepolitiken för att utjämna levnadsvillkor och sträva efter att alla barnfamiljer har en god levnadsstandard. Men de växande inkomstskillnaderna utmanar således denna ursprungliga målsättning. När en allt större andel av barnfamiljerna använder barnbidraget till att stärka deras barns ekonomiska framtidsutsikter förfelas detta utjämnande syfte och blir istället kontraproduktivt och förstärker därmed de ekonomiska skillnaderna över tid mellan barnhushåll med sämre och bättre hushållsekonomier.

Utöver dessa två motiv kan även ett demografiskt perspektiv lyftas fram. Barnafödandet går ner i Sverige och i många andra jämförbara länder.⁴¹ Vilken betydelse för barnafödandet som den ekonomiska familjepolitiken har är oklart men vissa internationella studier pekar på ett svagt samband.⁴²

Sammanfattningsvis kan konstateras att det föreligger påtagliga motiv till att undersöka om en reformering av barnbidraget genom att inkomstrelatera bidraget skulle kunna både stärka ekonomiskt utsatta barnfamiljer samtidigt som dess legitimitet som ett universellt stöd kan bibehållas. Alternativet att omvandla barnbidraget till ett behovsprövat bidrag enbart för familjer med sämre ekonomi skulle riskera att göra det till utpräglat fattigbidrag med alla dess välkända inbyggda problem, som fattigdomsfällor, stigma och krånglig och kostsam byråkrati⁴³. Återkommande förs sådana tankegångar fram inom politiken.⁴⁴

Design och metod

Denna studie utgår från ett fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar (FASIT) som SCB utvecklat för att beräkna effekter av förändringar i skatte-, avgifts- och transfereringssystemen för individer och hushåll⁴⁵. Det är möjligt att beräkna hur förändringar i dessa system påverkar olika grupper i samhället samt vilken effekt de får på de offentliga finanserna.

Denna analys baseras på en simulering av vilka effekter som ett inkomstrelaterat barnbidrag får för barnhushållen. Resultaten som beskrivs i det följande gäller för 2022 men framskrivningar för de fem följande åren, 2023-2027, har också genomförts. Med tanke på att analyserna för dessa år är linjära framskrivningar av förhållandena 2022 redovisas inte dessa utfall explicit i rapporten. Resultaten för alla studerade utfallsvariabler som presenteras nedan ger likvärdiga resultat.

Följande förändringar av ett inkomstrelaterat barnbidrag har valts ut och studerats i relation till nuvarande grundbelopp på 1250 kronor per barn och månad:

- **Alt2000.** Ett beskattningsbart barnbidrag på 2 000 kr/månad. Detta alternativ är ett kostnadsneutralt alternativ för den offentliga finansieringen av stödet.
- **Alt2500.** Ett beskattningsbart barnbidrag på 2500 kr/månad.
- **Alt3000.** Ett beskattningsbart barnbidrag på 3000 kr/månad.
- **Alt4000.** Ett beskattningsbart barnbidrag på 4000 kr/månad.

Dessa belopp är således bruttobelopp för barnhushållen. Alt2500 innebär t.ex. en fördubbling av det nuvarande grundbeloppet i barnbidraget. Vilken effekt får det för olika barnhushåll i reala termer efter skatteeffekten, d.v.s. barnbidragets nettobelopp? Detta är en av utfallsvariablerna i

redovisningen. Vilka skillnader framträder i såväl brutto- som nettobelopp i de utvalda beräkningsalternativen för barnfamiljer i olika inkomstlägen?

Särskilt kommer de fiktiva beskattningsbara barnbidragen relateras till effekter i fördelningstrappans nedersta steg. Detta görs på tre sätt. För det första vilken eventuell avlastning som barnbidragshöjningarna har på behovet av kommunalt försörjningsstöd. För det andra vilken effekt som simuleringarna har på att lyfta ut barnfamiljer från olika fattigdomströsklar. Den andra belysningen undersöker effekt på hur många barn återfinns i familjer med låg inkomststandard före och efter de olika bidragsnivåerna. För det tredje studeras dess effekter på den relativa fattigdomsnivån på högst 60 procent av landets medianinkomster det aktuella året (EU-definition).⁴⁶

I det följande presenteras dock först de övergripande makroekonomiska effekterna av de fyra beräkningsalternativen.

Makrokostnader för ett reformerat barnbidrag

Som redan framgått har kostnaderna för barnbidraget i Sverige legat stilla de senaste fyra-fem åren vilket i reala termer inneburit en besparing på drygt 6 miljarder kronor (se diagram 1). Vad skulle då ett beskattningsbart barnbidrag enligt de olika simuleringalternativen kosta? I tabell 4 och diagram 5 redovisas dess totala kostnader för 2022. Utfallen för åren 2023 – 2027 uppvisar snarlika resultat men kostnaderna totalt beräknas sjunka något med tanke på minskande barnkullar åren framöver.⁴⁷

Tabell 4. Kostnadsberäkning för barnbidragsalternativ 2022. I miljarder kronor.

Alternativ	Netto	Skatt	Brutto	Differens netto - nuvarande
Nuvarande	33,3	0,0	33,3	0,0
Alt2000	33,3	18,4	51,7	0,0
Alt2500	40,4	22,6	62,9	+ 7,1
Alt3000	47,8	27,0	74,8	+ 14,5
Alt4000	62,5	36,0	98,5	+ 29,2

Om barnbidraget höjs till 2 000 kronor per barn och månad (Alt2000) skulle detta innebära ett nollsummespel för de offentliga finanserna. Höjningen från 1250 till 2 000 kronor skulle helt bekostas av de skattemedel som barnfamiljerna då betalar in. Däremot skulle det betyda en omfördelning från staten till kommunerna eftersom merparten av dessa skatter skulle tillfalla kommunerna, 16,7 av totalt 18,4 miljarder kronor, vilket kan vara värt att observera.

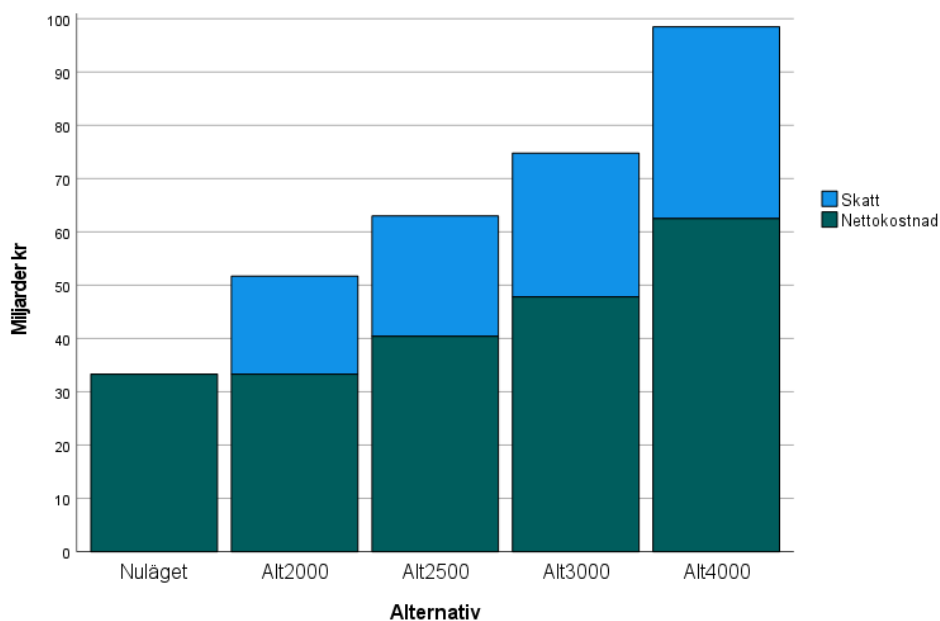
Ett fördubblat men beskattningsbart barnbidrag (Alt2500) skulle öka nettokostnaden för reformen med 7,1 miljarder till 40,4 miljarder vilket är nästan i paritet med den inflationsdrivna minskningen av

barnbidraget på drygt 6 miljarder sedan 2018. Volymmässigt skulle alltså detta alternativ motsvara en återställning av den kostnadsnivån som höjningen våren 2018 innebar.

En höjning till 3 000 kronor (Alt3000) innebär en reell kostnadsökning på 14,5 miljarder i offentlig finansiering till totalt 47,8 miljarder per år. Mer än en tredjedel av bruttokostnaden för denna reform skulle komma från barnfamiljernas egna skattebetalningar, 27 av ca 75 miljarder kronor.

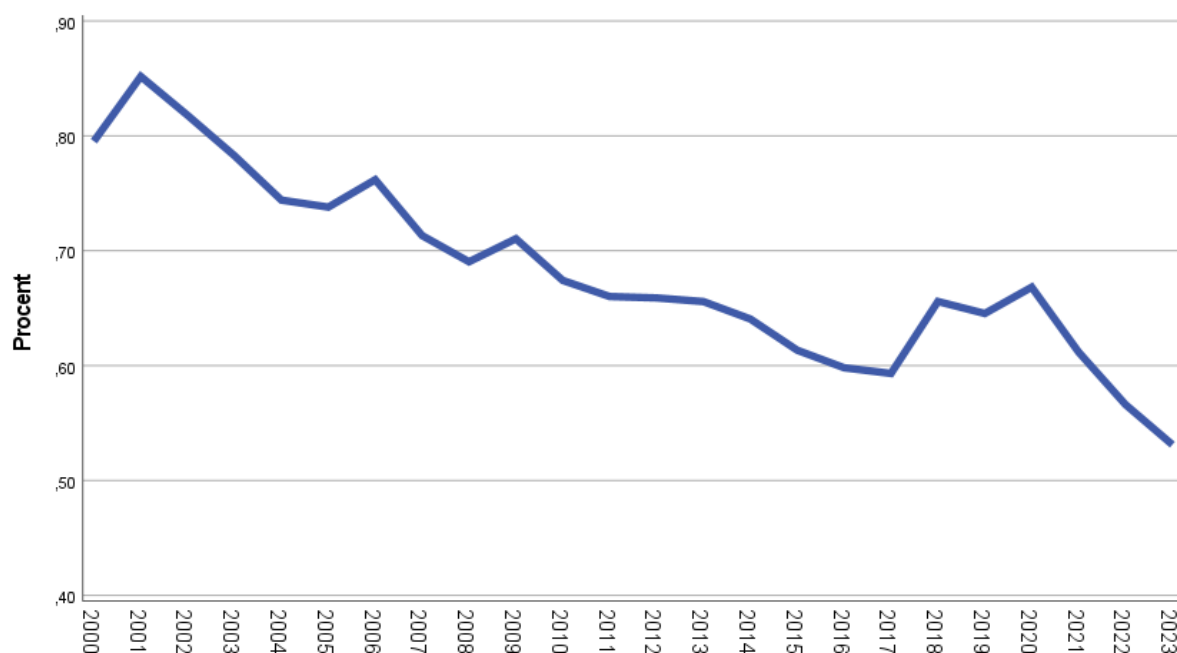
Det högsta simuleringsalternativet (Alt 4000) med ett barnbidrag på 4 000 kronor per barn skulle kosta 62,5 miljarder netto, vilket innebär en faktisk ökning med drygt 29 miljarder kronor i jämförelse med dagens system. Skatteintäkter från barnfamiljerna skulle bidra med 36 miljarder i detta alternativ.

Diagram 5. Kostnad för beräkningsalternativ för ett beskattningsbart barnbidrag år 2022.



Ett rimligt jämförelsemått för de olika kostnadsalternativen är att jämföra med barnbidragets kostnader historiskt i relation till landets BNP-utveckling. Som diagram 3 illustrerar har denna andel successivt minskat från cirka 0,8 procent av BNP i början av 2000-talet till 0,53 procent år 2023. Vilken motsvarande effekt skulle de olika barnbidragsalternativen ha? Ett fördubblat men beskattningsbart barnbidrag skulle höja BNP-andelen till 0,69 procent. Alt3000 motsvarar en nivå i paritet med barnbidragsnivån i början av 2000-talet, 0,81 procent. En höjning till 4 000 kronor skulle motsvara en BNP-andel på strax över en procent, 1,07 procent.

Diagram 6. Barnbidraget som andel av BNP 2000-2023.



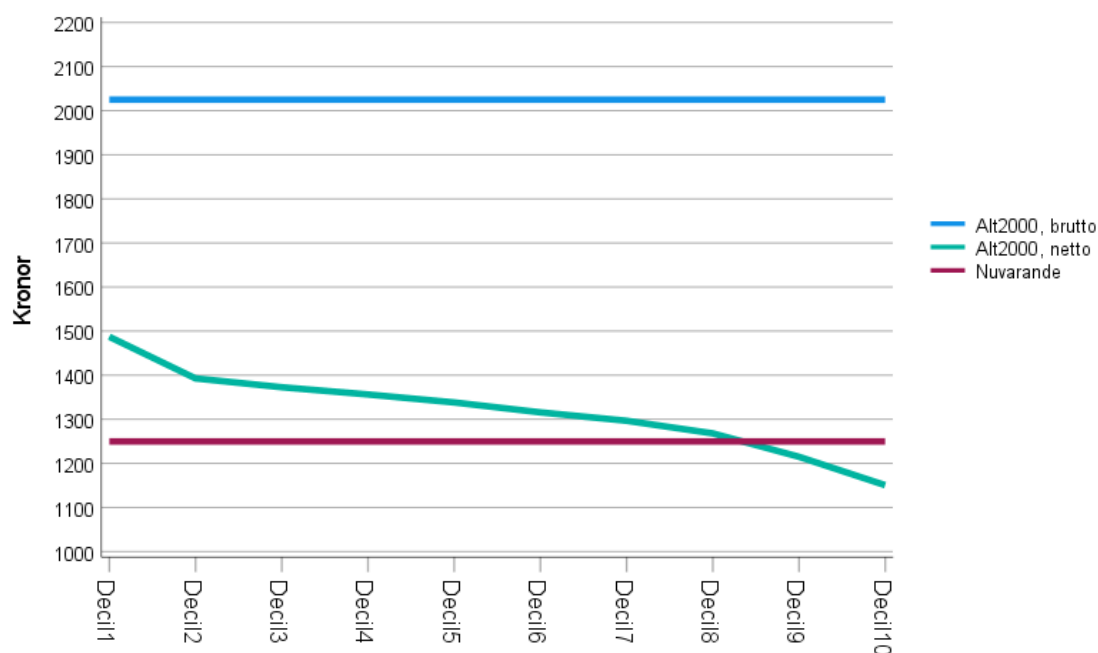
Med tanke på att BNP-utvecklingens långsiktiga utveckling är det rimligt att räkna med en årlig ökning av BNP (i löpande priser) på ca 250 miljarder om året.⁴⁸ BNP ökade 2023 med 341 miljarder. Låt oss anta att BNP-utvecklingen följer denna trend de närmaste fem åren fram till 2028. Då skulle det högsta beräkningsalternativet, 4 000 kr/månad och barn, utgöra 0,87 procent av BNP, vilket är i nivå med barnbidragets andel i början av 2000-talet. Med en bibehållen välfärdsambition som förelåg då kan samtliga simuleringsalternativ te sig rimliga och ytterst vara en fråga om politiska prioriteringar och ambitioner.

Fördelningspolitiska effekter för barnhushållen

I detta avsnitt vänds fokus på vilka effekter simuleringar av ett inkomstrelaterat barnbidrag får för barnfamiljer efter deras inkomstförhållanden. Varje beräkning bedöms utifrån hur det ter sig när barnfamiljerna delats upp i tiondelar (deciler) från decil 1 som har de lägsta inkomsterna till decil 10 med de allra högsta inkomsterna.⁴⁹ På så vis kan simulering av ett beskattat barnbidrag visa vilken hushållseffekt bidraget får när skatteeffekten är inräknad. Detta blir då nettoeffekten för barnhushåll utifrån deras ekonomiska situation. Varje simuleringsalternativ redovisas var för sig för att sedan avslutningsvis summeras. Detaljerade siffror för respektive beräkningsalternativ presenteras i tabellbilaga 1 till 4 i slutet av rapporten.⁵⁰

Det lägsta simuleringsalternativet är konstruerat utifrån att vara kostnadsneutralt för de offentliga finanserna. Detta innebär att bruttohöjningen från 1250 kronor kommer helt ifrån de ökade skatteintäkterna hos barnhushållen.⁵¹

Diagram 7. Hushållseffekt av simulering med ett barnbidrag på 2 000 kronor i månaden 2022.

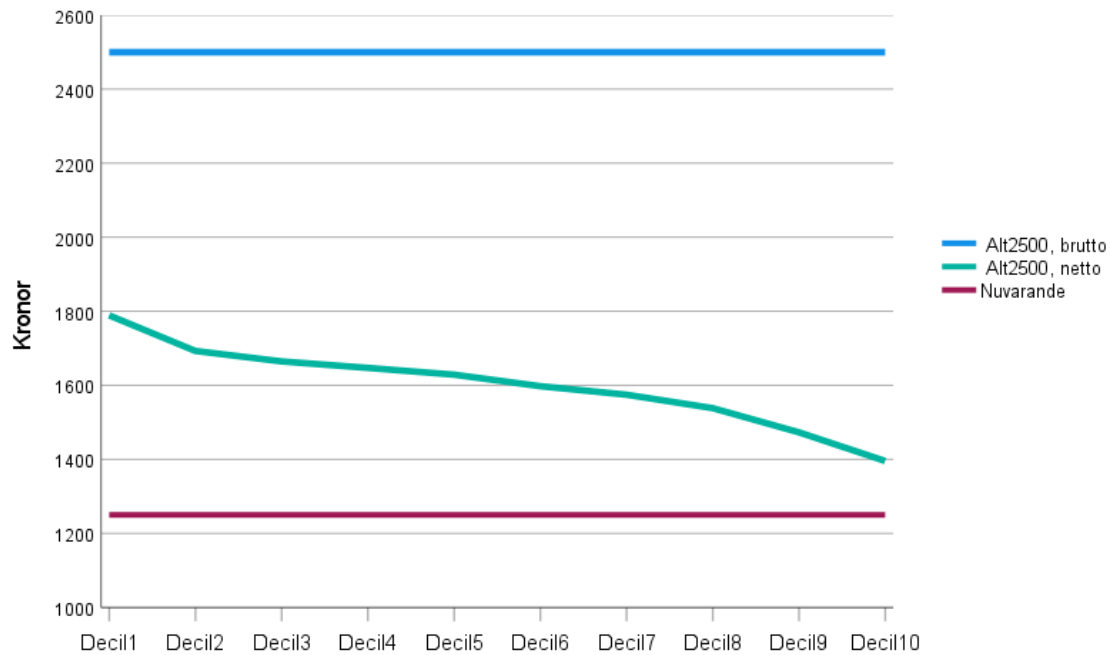


Resultaten för Alt2000 visar på ett nettobidrag från knappt 1 500 kronor för barnhushåll i den lägsta inkomstgruppen till 1150 kronor för den högsta inkomstklassen. I relation till nuvarande barnbidrag skulle de allra flesta (8 av 10) få ett höjt barnbidrag men nettoeffekten är tämligen blygsam. För barn i decil 1 skulle barnbidraget öka med ca 250 kronor i månaden till cirka en hundralapp mer i månaden för barnfamiljer med normala inkomster (decil 4-6). Decil 9 och framförallt decil 10 skulle i detta alternativ få en negativ nettoeffekt med ett reellt minskat barnbidrag.

Detta alternativ ger således en tämligen marginell förändring av det faktiska genomslaget för ett inkomstrelaterat barnbidrag där t.o.m. barnhushåll med de högsta inkomsterna får en reell minskning av stödet.

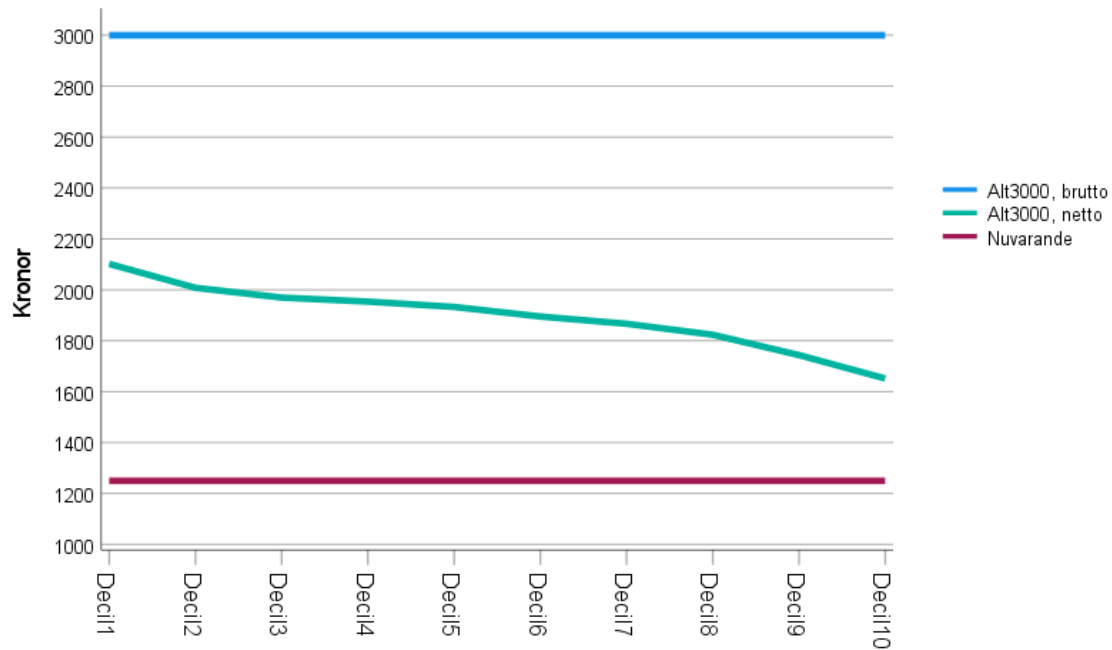
I nästa simuleringsalternativ (diagram 8 och tabellbilaga 2) har barnbidraget fördubblats till 2 500 kronor i månaden. I denna modell erhåller alla barnhushåll ett ökat stöd i ett intervall från 1 400 till 1 800 kronor i grundbeloppet. Barn i lägsta inkomstklassen får en höjning på cirka 540 kronor medan barn i högsta inkomstgruppen erhåller en ökning med cirka 150 kronor. Inkomstgrupperna i mitten kan räkna med en höjning på 300 – 400 kronor i månaden.

Diagram 8. Hushållseffekt av simulering med ett barnbidrag på 2 500 kronor i månaden 2022.



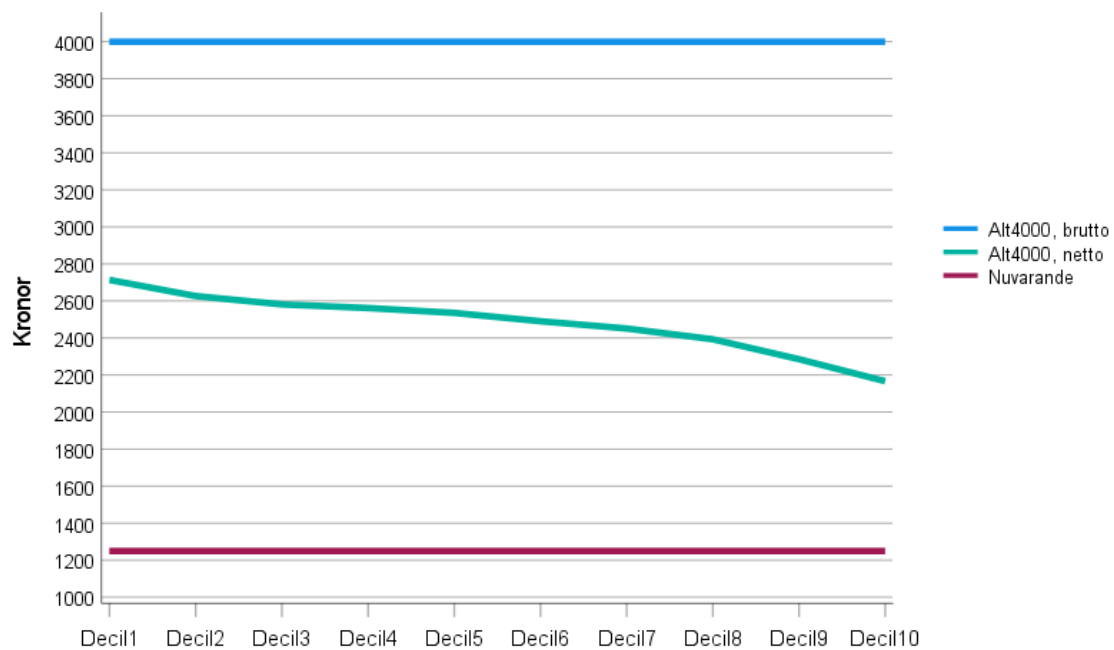
I den tredje modellen, med en höjning till 3 000 kronor, avtecknar sig en fördelningseffekt från 1 650 till 2 100 kronor i månaden (diagram 9 och tabellbilaga 3). Den fattigaste tiondelen bland barnfamiljerna får en faktisk höjning av barnbidraget med 850 kronor medan motsvarande belopp i högsta inkomstgruppen blir 400 kronor. De allra flesta barnhushåll får i detta alternativ en höjning med 600 till 700 kronor i månaden.

Diagram 9. Hushållseffekt av simulering med ett barnbidrag på 3 000 kronor i månaden 2022.



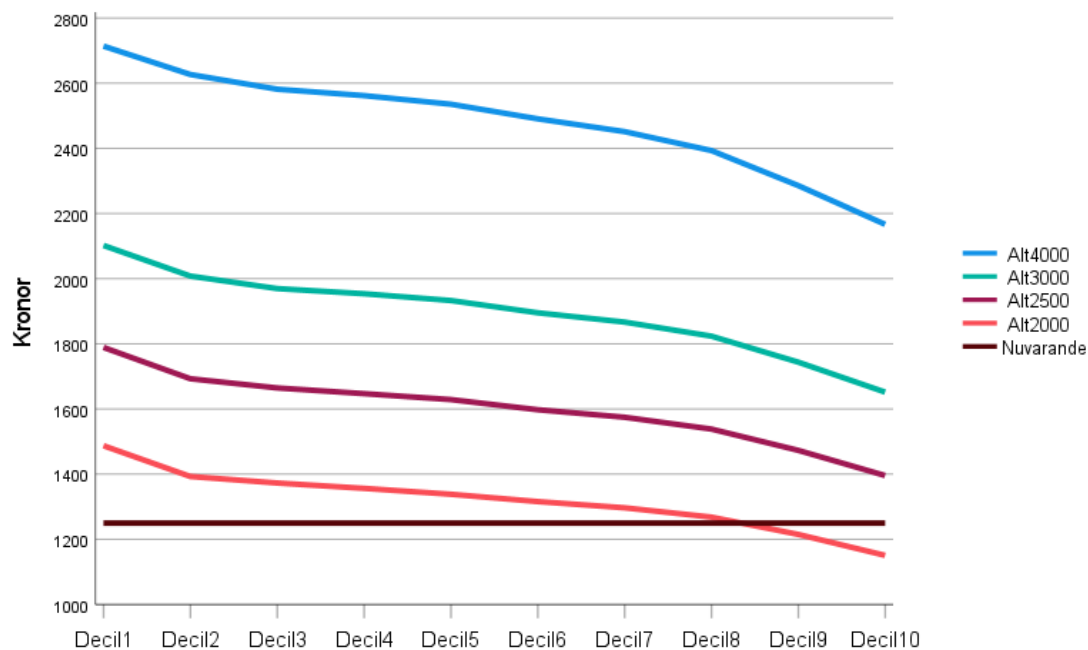
Det fjärde alternativet – en höjning av grundbeloppet per barn till 4 000 kronor i månaden – skulle i genomsnitt medföra en nettoeffekt på närmare 2500 kronor. Detta alternativ skulle således medföra en fördubbling av dagens nivå. Spridningen varierar mellan knappt 2 200 och drygt 2 700 kronor i månaden. För barnfamiljer i de lägsta inkomstklasserna skulle denna simulering ge ett månatligt tillskott på 1 300 till nästan 1 500 kronor per barn, vilket gott och väl är en fördubbling av dagens bidragsnivåer.

Diagram 10. Hushållseffekt av simulering med ett barnbidrag på 4 000 kronor i månaden 2022.



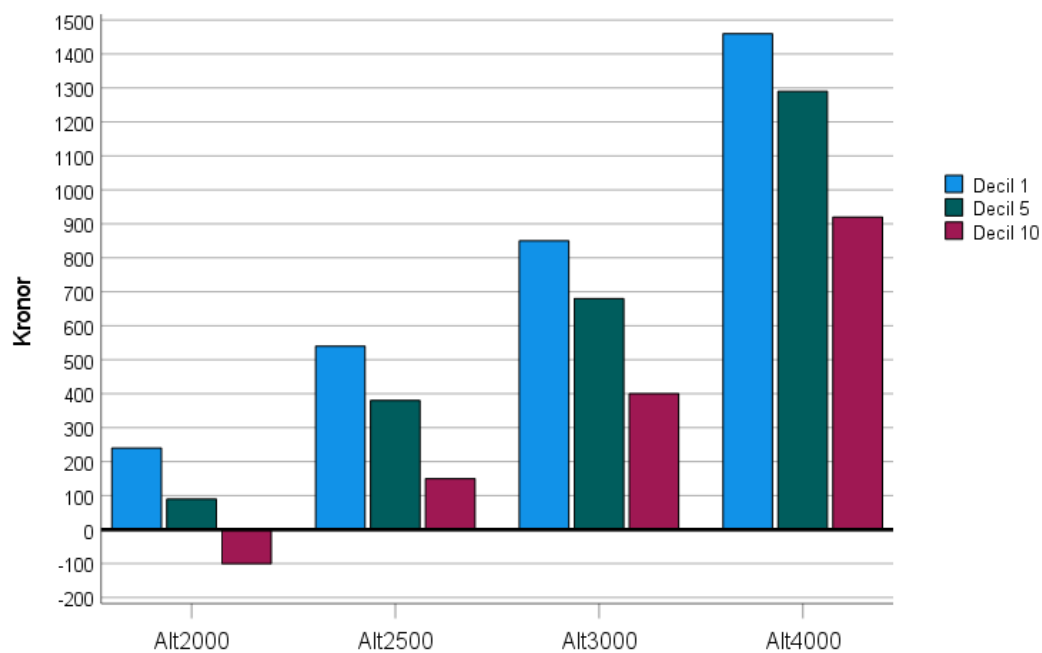
Hur kan dessa resultat sammantaget förstås? I diagram 11 presenteras samtliga alternativens nettoeffekter. En generell iakttagelse är att lutningen på dessa kurvor är likartade. Skillnaden i utfallen mellan lägsta och högsta inkomstgrupper varierar endast mellan 25-29 procent. Förklaringen till den något blygsamma lutningen av kurvorna hänger samman med att merparten av skatteeffekterna är proportionell i och med att det till övervägande del knyts till kommunalskatten. Hade den i högre grad varit kopplad till den mer progressiva statliga skatten hade lutningen troligtvis sett tämligen annorlunda ut.

Diagram 11. Nettoeffekter av simuleringsalternativ för deciler bland barnhushåll år 2022.



I diagram 12 har nettoeffekten för tre inkomstgruppen, decil 1, 5 och 10, lyfts fram för att tydligare åskådliggöra reformalternativen. För barnhushåll med lägst inkomster varierar nettoeffekten från ca 250 till närmare 1 500 kronor i månaden för de fyra simuleringarna. I inkomstlagen i mitten blir motsvarande ökning från cirka 100 till 1 300 kronor och för de barnfamiljer i högsta inkomstklassen mellan minus 100 till plus 900 kronor.

Diagram 12. Nettoeffekter i olika alternativ för decil 1, 5 och 10 år 2022.



Effekter på ekonomisk utsatthet

Utgångspunkten för denna studie är att ett höjt men inkomstrelaterat barnbidrag inte bara ger en mer träffsäker fördelningspolitisk profil utan också bidrar till att särskilt stödja ekonomiskt svaga barnfamiljer. I det följande redovisas detta genom tre utfallsindikatorer: behov av försörjningsstöd, låg inkomststandard och låg ekonomisk standard. Dessa tre kan anses vara centrala för bedömning av den ekonomiska familjepolitikens förmåga att leva upp till att alla barnfamiljer har en god levnadsstandard. Försörjningsstödet och låg inkomststandard (LIS) får anses som mer direkta fattigdomsrelaterade mått medan låg ekonomisk standard (LES) mer uttrycker olikhet i inkomstförhållanden då den baseras på ett gränsvärde som ligger på högst 60 procent av medianinkomsten det aktuella året.⁵²

I det följande beskrivs först varje utfallsindikator för sig för att sedan avslutningsvis diskutera deras genomslag sammantaget.

Effekter på kommunalt försörjningsstöd

Det kommunala försörjningsstödet, tidigare benämnt socialbidrag, är samhällets sista officiella hjälpform och har starka historiska band till det gamla fattigvårdssystemet som infördes i socknarna och sedermera kommunerna i Sverige.⁵³ Det är alltjämt en behovsprövad bidragsform omgärdad av en rad regleringar och bestämmelser.⁵⁴ Vanligtvis har bidraget följt ekonomiska upp- och nedgångar med något års fördröjning.⁵⁵ Men detta mönster tycks förändrats de allra senaste åren då antal hushåll med försörjningsstöd har minskat med drygt 30 procent mellan 2019 och 2023.⁵⁶ Under samma period har antal barn i hushåll med försörjningsstöd minskat från 133 000 till 85 000 barn, vilket är en minskning med drygt en tredjedel. Det är något oklart kring vilka faktorer som medfört en nedgång i det kommunala försörjningsstödet i en situation där först pandemi och sedan en inflationsdriven ekonomi förväntades tvärtom öka trycket på socialtjänstens ekonomiska hjälpverksamhet.⁵⁷

Kostnaden för försörjningsstödet i landets kommuner har i löpande priser legat relativt stabilt kring 11 miljarder sedan 2024 men i fast pris har den sjunkit med ca 3,6 miljarder mellan 2019 och 2023⁵⁸ En förändring som skett över tid att andelen hushåll med långvarigt hjälpbehov har kommit att alltmer dominera. Intentionen med hjälpformen har genom åren varit att ge ett ekonomiskt stöd under en kortare akut hjälpperiod, en ambition som alltmer ter sig avlägsen⁵⁹.

Eftersom försörjningsstödet är ett strikt behovsprövat bidrag räknas först alla andra inkomstkällor som hushållet har, inklusive barnbidraget, bort innan försörjningsstödet storlek fastställs. Det är därför som en barnbidragshöjning oftast inte får någon större effekt på försörjningsstödet eftersom det räknas av i motsvarande omfattning. Vid några tillfällen av politiken tagit hänsyn till detta och samtidigt höjt riksnormen för att även dessa barnhushåll skall få del av en generell höjning av barnbidraget.⁶⁰

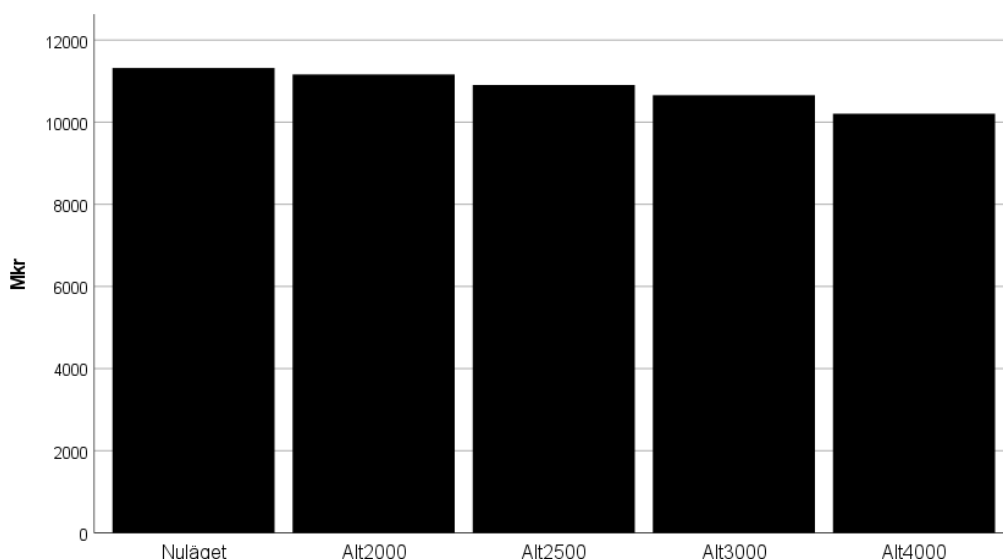
Hur slår då de olika simuleringarna av barnbidraget i denna studie på försörjningsstödet? Sett till kostnader för försörjningsstödet uppvisar de olika alternativen tämligen blygsamma effekter. (tabell 13 och diagram 14).

Tabell 13. Kostnad för försörjningsstöd enligt beräkningsalternativ för barnbidraget 2022.

Alternativ	Kommunalt försörjningsstöd Miljoner, kr	Differens nuvarande Miljoner, kr	Differens nuvarande Procent
Nuvarande	11 321	0	0
Alt2000	11 163	-158	-1,4
Alt2500	10 909	-412	-3,6
Alt3000	10 658	-663	-5,9
Alt4000	10 207	-1 114	-9,8

Försörjningsstödet beräknas minska i takt med barnbidragshöjningarna. Nollsummealternativet (Alt2000) uppvisar en minskning med knappt 160 miljoner kronor för år 2022. Mellanalternativen, barnbidraget på 2 500 respektive 3 000 kronor, ger en minskning runt en halv miljard kronor, vilket motsvarar ca en tjugondel av kommunernas totala kostnader. En höjning till 4 000 kronor ger, som förväntat, en mer avsevärd effekt, drygt en miljard kronor årligen eller en tiondel av nuvarande försörjningsstöd.

Diagram 14. Kostnader för försörjningsstödet enligt simuleringsalternativ 2022.



Sett till hur många hushåll som skulle helt slippa söka försörjningsstöd visar simuleringen på begränsade effekter, från något enstaka tusental hushåll med den lägsta höjningen av barnbidraget till cirka 10 000 hushåll med den högsta barnbidraget (4 000 kr i månaden). Alternativen däremellan indikerar på en minskning av mellan 4 000 och 6 000 hushåll.

Sammanfattningsvis kan betonas att barnbidrag och andra transfereringar i relation till barnfamiljer med försörjningsstöd är en besvärlig ekvation då de enligt regelverket skall räknas av innan det slutliga beloppet för ett eventuellt försörjningsstöd fastställs. För denna studie kan vi dock fastslå att ett beskattat barnbidrag skulle ha viss påverkan på barnfamiljers behov att söka försörjningsstöd överhuvudtaget.

Effekter på låg inkomststandard (absolut fattigdom)

Låg inkomststandard (LIS) beskriver om en familjs inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som till exempel mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg. Vid beräkningen av inkomststandard sätts familjens disponibla inkomst i relation till levnadsomkostnaderna (som ibland kallas baskonsumtionen). Hänsyn tas till familjens sammansättning (antal barn och vuxna), eftersom levnadsomkostnaderna varierar beroende på familjens storlek och till att boendekostnaderna varierar mellan olika typer av kommuner. Statistiska centralbyrån baserar detta mått på riksnormen i försörjningsstödet plus nödvändiga utgifter för bland annat boende, el, hemförsäkring, barnomsorg och lokala resor. Låg inkomststandard innebär således att inkomsterna inte räcker för att betala för dessa basala levnadsomkostnader.

.....

Gränsvärdet för LIS för två typhushåll bland barnfamiljer år 2022:

Ensamstående med ett barn (3 år) 16 300 kronor i månaden

Sammanboende med 2 barn (3 och 6 år) 25 700 kronor i månaden

.....

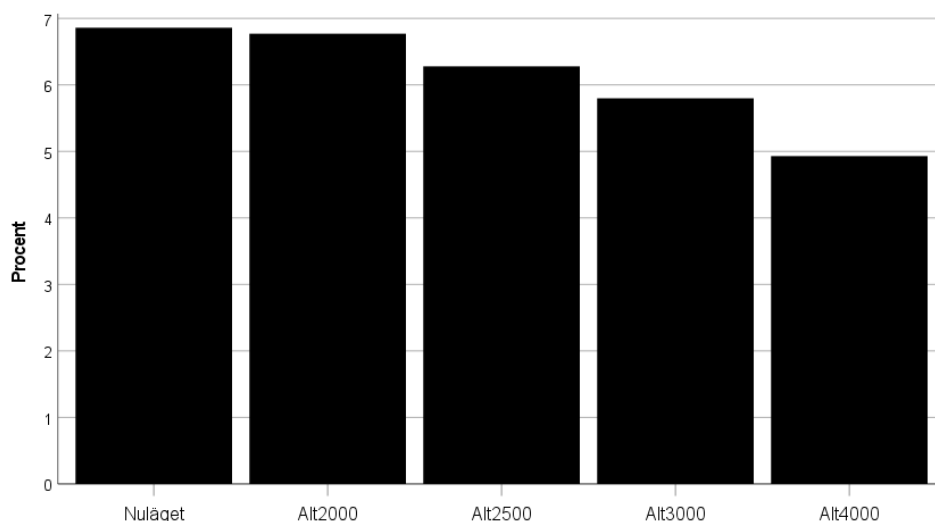
Simuleringar av ett inkomstrelaterat barnbidrag ger som förväntat ett större genomslag i att lyfta barnfamiljer som ligger under gränsvärdet för LIS ju högre barnbidraget sätts. I det lägsta alternativet (Alt2000) minskar antalet barn i sådana hushåll endast med drygt 2 000 barn, vilket motsvarar enbart drygt en procent av barn i hushåll med låg inkomststandard. I de följande alternativen märks en tydligare fattigdomsminskning. Som en konsekvens av ett fördubblat men beskattningsbart barnbidrag (Alt2500) minskar med cirka 14 000 barn till 153 000 barn totalt. Ifall barnbidraget höjs med ytterligare 500 kronor i månaden (Alt3000) blir minskningen närmare 26 000 barn. I det högsta alternativet (Alt4000) blir effekten mer påtaglig, från 167 000 till 120 000 barn i hushåll med låg inkomststandard, d.v.s. en minskning med nästan 50 000 barn.

Tabell 15. Effekt på antal barn i hushåll med låg inkomststandard efter barnbidragssimuleringar år 2022.

Alternativ	Antal barn	Differens nuvarande Antal barn	Differens nuvarande Procent
Nuvarande	166 831	0	0
Alt2000	164 642	-2 189	-1,3
Alt2500	152 726	-14 105	-8,4
Alt3000	141 053	-25 778	-15,4
Alt4000	119 895	-46 936	-28,1

I diagram 16 presenteras detta utifrån genomslaget bland samtliga barn i åldern 0-16 år. Andel barn i hushåll med låg inkomststandard var 6,86 procent med nuvarande barnbidrag år 2022. I de fyra simuleringarna av ett höjt men inkomstrelaterat barnbidrag minskar denna andel successivt från 6,77 procent (Alt2000) till 4,93 procent (Alt4000). För mittenalternativen, 2 500 respektive 3 000 kronor, minskar andelen fattiga barn till 6,28 respektive 5,80 procent.

Diagram 16. Andel barn 0-16 år i barnfamiljer med låg inkomststandard efter barnbidragssimuleringar 2022.



Sammanfattningsvis visar denna effektmätning på låg inkomststandard att simuleringar av barnbidraget i enlighet med de fyra alternativen ger, som förväntat, en ökande effekt efter barnbidragets höjda beloppsnivåer. Noteras bör att detta enbart mäter skillnad för de barn och deras familjer som därmed förflyttas från att befunnit sig under gränsvärdet för LIS till att hamna ovanför densamma som en effekt av dessa simuleringar av ett förändrat barnbidrag.

Effekter på låg ekonomisk standard (relativ fattigdom)

Låg ekonomisk standard (LES) avser andelen personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard är mindre än 60 procent av medianvärdet för riket det aktuella året.⁶¹ Detta relativa mått på ekonomisk utsatthet används ofta för att jämföra inkomstjämlighet i EU-länderna.⁶² Det mäter således inkomstjämlighet men används regelmässigt som ett relativt fattigdomsmått.

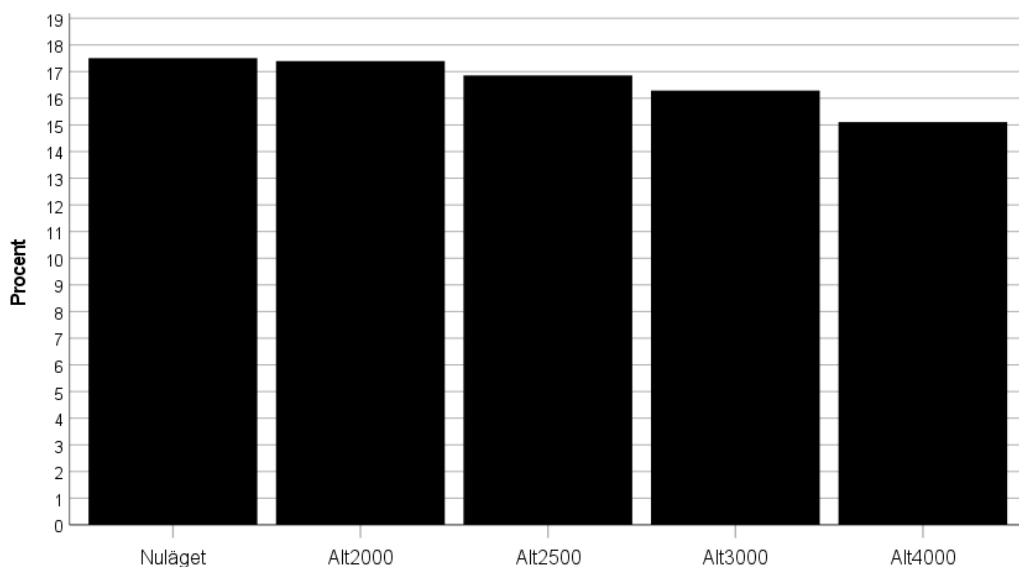
Tabell 17. Effekt på antal barn i hushåll med låg ekonomisk standard efter barnbidragssimuleringar år 2022.

Alternativ	Antal barn	Differens nuvarande Antal barn	Differens nuvarande Procent
Nuvarande	425 833	0	0
Alt2000	423 158	-2 675	-0,6
Alt2500	410 025	-15 808	-3,7
Alt3000	396 163	-29 670	-7,0
Alt4000	367 466	-58 367	-13,7

De olika simuleringarna av barnbidraget ger en tilltagande effekt på detta relativa fattigdomsmått (se tabell 17), från några tusen barn till nästan 60 000 färre barn i familjer med låg ekonomisk standard. Ett fördubblat men inkomstrelaterat barnbidrag skulle ge en minskning på cirka 16 000 barn i sådana hushåll och närmare 30 000 barn färre ifall barnbidraget skulle höjas till 3 000 kronor i månaden.

Sett till andelen barn i hushåll med LES skulle reformalternativen minska detta relativa fattigdomsmått från 17,5 procent av samtliga barn 0-16 år till 15,1 procent som lägst (se diagram 13). Alternativet däremellan skulle ge en minskning till 16,9 (Alt2500) respektive 16,3 procent (Alt3000). Dessa alternativ skulle således innebära en minskning med 0,6 respektive 1,2 procent av samtliga barn i åldern 0-16 år.

Diagram 18. Andel barn 0-16 år i barnfamiljer med låg ekonomisk standard efter barnbidragssimuleringar år 2022.



Fattigdomsbekämpande effekter sammantaget

Sammantaget kan konstateras att de studerade reformförslagen med ett höjt beskattat barnbidrag skulle, förutom fördelningspolitiska effekter, även ha vissa direkt fattigdomsbekämpande effekter. Genomslaget för dessa effekter varierar med stigande barnbidragsbelopp. Det kostnadsneutrala reformalternativet på 2 000 kronor i månaden ger tämligen försumbara effekter på fattighetsnivån bland barnfamiljer. Först vid ett fördubblat men beskattningsbarnbidrag syns mer betydande effekter och som sedan accentueras vid de högre barnbidragsbeloppen.

Tabell 19. Översikt av fattighetsindikatorer av simulering av barnbidraget år 2022.

Alternativ	Kommunalt försörjningsstöd Miljoner, kr	Låg inkomst- standard Procent	Låg ekonomisk standard Procent
Nuvarande	11 321	6,86	17,51
Alt2000	11 163	6,77	17,40
Alt2500	10 909	6,28	16,86
Alt3000	10 658	5,80	16,29
Alt4000	10 207	4,93	15,11

Denna studie tar inte ställning för ett specifikt reformförslag utan visar istället på att ett inkomstrelaterat barnbidrag på olika fiktiva beloppsnivåer ger varierande utfall i strävandena att barn i Sverige inte behöva växa upp i fattigdom. Fattigdom bland barn och deras familjer påverkas av en rad

omständigheter både på individ-, organisations- och samhälls nivå och påverkas av en rad politikområden som t.ex. arbetsmarknads-, bostads- och skattepolitik.

Slutdiskussion

Detta bidrag har valt att lyfta fram familjepolitikens betydelse i svensk fattigdomsbekämpning och då i synnerhet barnbidragets konstruktion och bidragsnivåer. Resultaten visar tydligt att barnbidraget kan användas reformpolitiskt för att mildra och undanröja ekonomisk utsatthet bland barn och deras familjer. När kartan och terrängen inte längre stämmer överens behöver man omvärdera och utgå från omgivningens faktiska förändringar. Så är det också inom välfärdsordningarna. När de underliggande förutsättningarna och villkoren för människors livsvillkor gradvis förändras behöver välfärdspolitiken justeras för att kunna leva upp till dess föresatser och mål. När det gäller barnbidraget i Sverige har den tjänat väl för att ge generationer av barn en drägligare start i livet. Men i takt med en ökad inkomstjämlighet bland hushållen, även bland barnfamiljerna, och urholkade bidragsnivåer kan dess utjämnande mål att alla barn har en god levnadsstandard ifrågasättas.

Förståelsen av ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer i Sverige har på ett olyckligt vis kommit att separera mellan å ena sidan barnens rättmätiga behov av en levnadsstandard som inte stänger dem ute från en inkluderande normalitet och å andra sidan deras föräldrars utsatta situationer i arbetsliv och offentliga trygghetssystem. En ytterligare dimension som blivit alltmer påfrestande är bostadssituationen för många barnfamiljer med låga inkomster.⁶³ Det är genom att bekämpa föräldrarnas arbetslöshet, bristande försäkringsskydd och att främja delaktighet i samhället som långsiktigt hållbara förbättringar för de utsatta barnen skapas. Därför kan en svensk reformstrategi i barnkonventionens långtgående rättighetsperspektiv inte enbart uppfyllas genom mer riktade och direkt barnrelaterade frågor som till exempel barnbidragsnivåer eller kostnadsfria lovaktiviteter.

Denna studie har undersökt vad ett reformerat barnbidrag som höjs kraftigt men beskattas skulle innebära för barnfamiljer med varierande hushållsinkomster. Resultaten visar på både en utjämnande profil bland barnhushållen och olika fattigdomsbegränsande effekter. Vilka nivåer i en sådan reform som slutligen genomförs överlåtes till den fortsatta reformprocessen att avgöra. Rimligtvis bör en statlig utredning i detalj utröna dess förutsättningar och genomslag framöver. I det sammanhanget kan det också vara högst relevant att ta ett mer samlat grepp på den ekonomiska utsattheten bland barnfamiljer och överväga inrättande någon form av ensamförsörjarstöd och ett reformerat bostadsbidrag till barnfamiljer.

I avvaktan på en sådan utredning är det på kort sikt motiverat att se över värdebeständigheten i de familjepolitiska förmånerna, då i synnerhet barn- och bostadsbidraget. Under en följd av år har en indirekt, och därmed oftast dold, besparing skett av många social- och familjepolitiska försäkringar och bidrag. Ett sätt att långsiktigt säkra dessa är att införa indexrelaterade socialförsäkringar. Detta är särskilt viktigt för barnbidraget eftersom stödet är avsett att avlasta en daglig konsumtion som följer av att man har barn. Det finns en stark uppslutning hos allmänheten att fortsatt satsa på välfärden enligt en aktuell opinionsundersökning.⁶⁴

Samhällsekonomiskt kan den reforminriktning som förespråkas i denna studie också ses i ett investeringsperspektiv som gynnar den allmänna ekonomiska utvecklingen i landet. Genom att stärka ekonomiskt utsatta barnfamiljers vardagsekonomi påverkas daglig konsumtion och försäljning på ett direkt vis. Förutom att vara ett träffsäkert familjepolitiskt medel bidrar ett

reformerat barnbidrag således även till en investeringsstrategi både på kort och lång sikt. Den största investeringen är förstås att en *barndom fri från fattigdom* ger även barn i familjer med knapp ekonomi bättre förutsättningar att växa upp till trygga och inkluderande samhällsmedborgare.

Tabellbilaga 1. Alternativ2000. År 2022

Decil	Nuvarande barnbidrag	Alternativ2000 Brutto	Alternativ2000 Netto	Differens barnbidrag Netto-nuvarande	
	kr/m	kr/m	kr/m	kr/m	Procent
1	1250	2025	1487	+ 237	+ 19,0
2	1250	2025	1393	+ 143	+ 11,4
3	1250	2025	1373	+ 123	+ 9,8
4	1250	2025	1357	+ 107	+ 8,6
5	1250	2025	1338	+ 88	+ 7,0
6	1250	2025	1316	+ 66	+ 5,3
7	1250	2025	1297	+ 47	+ 3,8
8	1250	2025	1268	+ 18	+ 1,4
9	1250	2025	1215	-35	-2,8
10	1250	2025	1151	-99	-7,9
Medelvärde	1250	2025	1320	+ 70	+ 6.5

Tabellbilaga 2. Alt2500 år 2022.

Decil	Nuvarande barnbidrag	Alternativ2000 Brutto	Alternativ2000 Netto	Differens barnbidrag Netto-nuvarande	
	kr/m	kr/m	kr/m	kr/m	Procent
1	1250	2500	1789	+ 539	+ 43,1
2	1250	2500	1693	+ 443	+ 35,4
3	1250	2500	1665	+ 415	+ 33,2
4	1250	2500	1647	+ 397	+ 31,8
5	1250	2500	1629	+ 379	+ 30,3
6	1250	2500	1598	+ 348	+ 27,8
7	1250	2500	1575	+ 325	+ 26,0
8	1250	2500	1539	+ 289	+ 23,1
9	1250	2500	1473	+ 223	+ 17,8
10	1250	2500	1396	+ 146	+ 11,7
Medelvärde	1250	2500	1600	+ 350	+ 28,0

Tabellbilaga 3. Alternativ3000 år 2022.

Decil	Nuvarande barnbidrag	Alternativ2000 Brutto	Alternativ2000 Netto	Differens barnbidrag Netto-nuvarande	
	kr/m	kr/m	kr/m	kr/m	Procent
1	1250	3000	2102	+ 852	+ 68,2
2	1250	3000	2008	+ 758	+ 60,6
3	1250	3000	1970	+ 720	+ 57,6
4	1250	3000	1954	+ 704	+ 56,3
5	1250	3000	1933	+ 683	+ 54,6
6	1250	3000	1895	+ 645	+ 51,6
7	1250	3000	1867	+ 617	+ 49,4
8	1250	3000	1824	+ 574	+ 45,9
9	1250	3000	1744	+ 494	+ 39,5
10	1250	3000	1652	+ 402	+ 32,2
Medelvärde	1250	3000	1895	+ 645	+ 51,6

Tabellbilaga 4. Alternativ4000 år 2022.

Decil	Nuvarande barnbidrag	Alternativ2000 Brutto	Alternativ2000 Netto	Differens barnbidrag Netto-nuvarande	
	kr/m	kr/m	kr/m	kr/m	Procent
1	1250	4000	2714	+ 1464	+ 117,1
2	1250	4000	2627	+ 1377	+ 110,2
3	1250	4000	2582	+ 1332	+ 106,6
4	1250	4000	2562	+ 1312	+ 105,0
5	1250	4000	2536	+ 1286	+ 102,9
6	1250	4000	2491	+ 1241	+ 99,3
7	1250	4000	2452	+ 1202	+ 96,2
8	1250	4000	2393	+ 1143	+ 91,4
9	1250	4000	2286	+ 1036	+ 82,9
10	1250	4000	2167	+ 917	+ 73,4
Medelvärde	1250	4000	2481	+ 1231	+ 98,5

Metodbilaga

Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar (FASIT)

FASIT är en mikrosimuleringsmodell som beräknar effekterna av förändringar i skatte-, avgifts- och transfereringssystemen för individer och hushåll. Det är möjligt att beräkna hur förändringar i dessa system påverkar olika grupper i samhället samt vilken effekt de får på de offentliga finanserna, se vidare <https://www.scb.se/contentassets/d7704144acfc4ea3baf69ae54251474b/produktfolder-fasit.pdf>

Simuleringarna för denna studie genomfördes hösten 2024 med 2022 som basår och årliga uppräkningsår för perioden 2023-2027. Resultat för dessa fem ytterligare år är inte medtagna i rapporten då utgör mer statistiska uppräkningsår av de redovisade resultaten för år 2022.

Beräkning av ett inkomstrelaterat barnbidrag

Två exempel på beräkning som undersökningen baseras på:

Hushåll 1

Här bor en vuxen och två barn. Hushållet ligger i decil 1.

Tidigare fick hushållet 30 000 i barnbidrag dvs. 1 250 kr i månaden per barn. I Alternativ3000 höjer vi barnbidraget till 3 000 kr och gör det skattepliktigt. I och med reformen får hushållet därmed ett barnbidrag på 72 000kr per år ($72\ 000/12=6\ 000/2=3\ 000$ kr per barn och månad).

Men i och med att barnbidraget även är skattepliktigt så påverkas hushållets skatt. Tidigare betalade hushållet 9 080 kr i skatt. Men hushållets nya skatt blir 29 597 kr. Detta gör att hushållets nettoförändring blir $(72\ 000-30\ 000) - (29\ 597-9\ 080)= 21\ 483$ kr per år.

Hushåll 2

Här bor också en vuxen och två barn. Men hushållet ligger i decil 10.

Tidigare fick hushållet 30 000 i barnbidrag dvs. 1 250 kr i månaden per barn. I Alternativ3000 höjer vi barnbidraget till 3 000 kr och gör det skattepliktigt. I och med reformen får hushållet därmed ett barnbidrag på 72 000kr per år ($72\ 000/12=6\ 000/2=3\ 000$ kr per barn och månad).

Men i och med att barnbidraget även är skattepliktigt så påverkas hushållets skatt. Tidigare betalade hushållet 554 039kr i skatt. Men hushållets nya skatt 593 228 kr. Detta gör att hushållets nettoförändring blir $(72\ 000-30\ 000) - (593\ 228-554\ 039)= 2\ 811$ kr per år.

Tabellerna visar alltså medelvärdet per decil och per år av denna beräkning.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet

Disponibel inkomst är summan av skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och negativa transfereringar.

För att göra jämförelser av disponibel inkomst och ekonomisk köpkraft mellan olika typer av hushåll används ett viktsystem – ekvivalensskala – där konsumtionen är relaterad till hushållets storlek och sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med den konsumtionsvikt som gäller för hushållet.

Ekvivalensskala

Följande officiella skala har använts:

Ensamboende 1,00

Sammanboende par 1,51

Ytterligare vuxen 0,60

Första barnet 0–19 år 0,52

Andra och påföljande barn 0–19 år 0,42

Växelvis boende barn 0–19 år, första barnet 0,38

Växelvis boende barn 0–19 år, andra och påföljande barn 0,28

Exempel: Ett sammanboende par med två barn har en disponibel inkomst på 490 000 kronor.

Hushållet har en total konsumtionsvikt på $1,51 + 0,52 + 0,42 = 2,45$.

Hushållets disponibla inkomst per konsumtionsenhet blir då $490\ 000\ \text{kronor} / 2,45$

konsumtionsenheter = 200 000 kronor per konsumtionsenhet.

Det innebär att hushållet har samma ekonomiska standard som en ensamboende person med en disponibel inkomst på 200 000 kronor.

Låg inkomststandard

Låg inkomststandard är ett absolut fattigdomsmått som används för att klassa hushåll med låga inkomster. Måttet beskriver hur väl hushållets inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som boende, barnomsorg, lokala resor och så vidare. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala för dessa levnadsomkostnader.

Baskonsumtionen är en konstruerad norm som inte speglar ett hushålls faktiska utgifter. Den beräknas med utgångspunkt i riksnormen för försörjningsstöd samt schablonbelopp för boende, hushållsel, barnomsorgsavgift, kostnader för lokala resor, avgift för medlemskap i fackförening- och arbetslöshetskassa samt hemförsäkring. Schablonbeloppet för boende varierar mellan olika typer av kommuner. I riksnormen för försörjningsstöd ingår kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien, dagstidning och telefon.

Noter och referenser

- ¹ Finanspolitiska rådet 2024. *Economic inequality in Sweden. An overview of facts and future challenges*. Altermark, N & Dahlstedt, M. (red.) 2022. *Bortom systemskiftet: mot en ny gemenskap*. Stockholm: Verbal.
- Kallifatides, M. & Sjöberg, S. 2023. *Alla får det inte bättre*. Katalys Rapport No. 112.
- ² T.ex. Oxfam 2024. *The Commitment to Reducing Inequality Index 2024*. Development Finance and Oxfam report October 2024, Unicef 2023. *Child Poverty in the Midst of Wealth* Innocenti Report Card 18.
- ³ Ref Prop. 2024/25:1 utgiftsområde 12. Försäkringskassan 2024. *Barnhushållens ekonomi. Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken*.
- ⁴ Se t.ex. Salonen T. 2019. *Välfärd inte för alla. Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för ekonomiskt utsatta barnfamiljer*, Rädda Barnen. ISF 2022. *Utvecklingen av socialförsäkringsförmånerna de senaste 40 åren*, Rapport 2022:2, Inspektionen för socialförsäkringen. Försäkringskassan 2024.
- ⁵ Försäkringskassan 2024.
- ⁶ Salonen 2019, Försäkringskassan 2024.
- ⁷ SCB 2022. *Barn med låg inkomststandard*. Statistiska centralbyrån. Försäkringskassan 2024.
- ⁸ Försäkringskassan 2024, s. 8.
- ⁹ Försäkringskassan 2024. *Socialförsäkringen i siffror 2024*, s. 14.
- ¹⁰ Salonen 2019, Försäkringskassan 2024.
- ¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/98896bea-Oct21-4835-b013-4e82205c3d53?lang=en>
- ¹² Avrundat till 100-tal Euro, se vidare not xxix.
- ¹³ Undantag gäller ändringar av flerbarnstillägg som justerats flera gånger de senaste årtiondena.
- ¹⁴ Översikt av länders barnstöd; *The Child Benefit Dataset (CBD) Documentation*. Version June 2023. SPIN, Social Policy Indicators, Swedish Institute for Social Research, Stockholm University.
- ¹⁵ Ferrarini et al. 2013.
- ¹⁶ Vanligtvis jämförs barnstöden utifrån typhushållsberäkningar och i relation till hushållens nettoinkomster, se detaljer i Child Benefit Dataset, <https://www.su.se/social-policy-indicators-database/data?open-collapse-boxes=ccbd-childbenefitdatasetcbd#childbenefitdatasetcbd>
- ¹⁷ Skatteavdrag kan utformas i varierande grad som bidrag eller avdrag (child tax allowances, child tax credits eller child tax rebates).
- ¹⁸ För 2024 är inkomstgränsen för ett nedsatt barnstöd i Danmark 882 700 dkr.
- ¹⁹ <https://www.kela.fi/barnbidrag>
- ²⁰ 120,88 Euro.
- ²¹ 73,30 Euro.
- ²² <https://www.skatturinn.is/english/individuals/child-benefits/>
- ²³ 650 00 ISK = 41 774 SEK (Forex 2024-09-18) = 3481 SEK/månad.
- ²⁴ <https://www.klartale.no/norge/2023/12/29/hva-blir-barnetrygden-i-2024/>
- ²⁵ Expertgruppen om barn i fattiga familjer 2023. *En barndom for livet. Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier*. Departementenes Sikkerhets- og Serviceorganisasjon. Norge.
- ²⁶ 260 kronor per år 1948 motsvarar drygt 6000 kronor i 2024 års penningvärde.
- ²⁷ September 2024.
- ²⁸ Differens 2023 mellan löpande pris 32 972 mkr och fast pris 26 822 mkr = minus 6 150 mkr
- ²⁹ Låg inkomststandard är ett absolut fattigdomsmått som används för att klassa hushåll med låga inkomster. Måttet beskriver hur väl hushållets inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som boende, barnomsorg, lokala resor och så vidare. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala för dessa levnadsomkostnader.
- ³⁰ Se t.ex. Statistiska centralbyrån 2022. *Barn med låg inkomststandard*. Stockholm.
- ³¹ Gränsvärdet för LIS var 2022 16 300 kronor/månad för en ensamstående med ett barn (3 år) och 25 700 kronor/månad för sammanboende med 2 barn (3 och 6 år).
- ³² Definition av inkomststandard skiljer sig något åt mellan åren: 2000 HEK urvalsundersökning beräknat på kosthushåll och 2022 totalräknade data från IoF-register, baserat på bostadshushåll, inkl. växelvis boende. Källa: SCB inkomststatistik.

³³ I låg inkomststandard relateras hushållets disponibla inkomster till en nödvändig baskonsumtion som baseras på riksnormen i försörjningsstöd, godtagbara bostadskostnader och övriga godkända utgiftsposter. På så vis hänger definitionen av låg inkomststandard ihop med nivån på försörjningsstödet.

³⁴ Medianvärdet för disponibel inkomst för barnfamiljer har i löpande priser ökat med ca 86 procent mellan 2000 och 2022 med gränsvärdet för låg inkomststandard ökat med cirka 40 procent (varierar något mellan olika hushållssammansättningar). Under samma period var inflationen 42,6 procent (KPI 1980=100).

³⁵ Gränsvärdet för tre gånger mer än låg inkomststandard var 2002 för en ensamstående med ett barn (3 år) 48 900 kronor i månaden och två vuxna och två barn (3 och 6 år) 77 100 kronor i månaden.

³⁶ Barnbidraget utgjorde 9,2 procent av disponibel inkomst för ensamstående kvinnor och 5,8 procent för sammanboende föräldrar år 2022 (SCB:s statistikdatabas).

³⁷ T.ex. den femtedel av alla barnfamiljer som har minst tre gånger högre inkomstnivå än gränsen för LIS.

³⁸ Länsförsäkringar 2023. Så sparar vi till barnen 2023.

³⁹ Ett slumpmässigt urval av 2477 personer med barn under 18 år (Länsförsäkringar 2023).

⁴⁰ Investera barnbidraget! Så gör du nästa generation till miljonärer. <https://tessin.com/sv/blogg/investera-barnbidraget-sa-gor-du-nasta-generation-till-miljonarer/>

⁴¹ SCB 2025. *Antal födda barn per kvinna i Sverige når ny lägstanivå*. Pressmeddelande 2025-02-21

<https://www.scb.se/pressmeddelande/antal-fodda-barn-per-kvinna-i-sverige-nar-ny-lagstaniva/>

⁴² OECD 2023. *Fertility, Employment, and Family Policy. A cross-country panel analysis*. OECD SOCIAL, EMPLOYMENT AND MIGRATION WORKING PAPERS No. 299.

⁴³ Andersson, Irene & Björn Gustafsson 1992. 'Fattigdomsfällor och marginaleffekter', i *Ekonomisk Debatt* nr 6/1992, SOU 2001:24. *Ur fattigdomsfällan*. Socialdepartementet.

⁴⁴ Se t.ex. motioner i Riksdagen; Motion 2024/25:2721 Ann-Sofie Lifvenhage (m) och Motion 2023/24:1642 Jonny Cato (c).

⁴⁵ Denna mikosimuleringsmodell används ofta för att göra olika beräkningar av policyändringar inom t.ex. skatte-, arbetsmarknads- och välfärdspolitiken, se t.ex. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/fordelningsanalytiskt-statistiksystem-for-inkomster-och-transfereringar-fasit/> eller

<https://www.scb.se/contentassets/d7704144acfc4ea3baf69ae54251474b/produktfolder-fasit.pdf>

⁴⁶ Se t.ex. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/inkomster-och-skatter/pong/statistiknyhet/inkomster-och-skatter-2022/>

⁴⁷ Enligt SCB:s senaste befolkningsprognos: SCB 2024. *Sveriges framtida befolkning 2024-2070*. Stockholm.

⁴⁸ BNP-utvecklingen de senaste tio åren (2014-2023) gick från 3770 till 6207 miljarder årligen, dvs en genomsnittlig ökning på ca 244 miljarder årligen (SCB:s statistikdatabas).

⁴⁹ Inkomsterna är beräknade utifrån disponibel inkomst per konsumtionsenhet som då tar hänsyn till hushållens storlek och sammansättning, se ekvivalensskala i metodbilaga.

⁵⁰ Dessa analyser är samtliga baserade på hushåll med ett barn fördelade efter deciler år 2022.

⁵¹ Detta alternativ anges som en ökning till 2 000 kronor men varierar något under de undersökta 2022 – 2027 mellan 1990 och 2025 kronor i månaden, beroende på skatteutfall respektive år.

<https://www.su.se/social-policy-indicators-database/data?open-collapse-boxes=ccbd>

⁵³ Gustafsson, Björn 1984. *En bok om fattigdom*. Lund: Studentlitteratur, Salonen, Tapio 1993. *Margins of welfare. A study of modern functions of social assistance*. Hällestad Press, Ulmestig, Rickard 2007. *På gränsen till fattigvård? En studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag*. Lund Dissertations in Social Work no 27.

⁵³ Salonen 1993, Socialstyrelsen 2024.

⁵⁵ Socialstyrelsen 2021. *Ekonomiskt bistånd. Handbok för socialtjänsten*. Stockholm.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2021-5-7389.pdf>

⁵⁶ Socialstyrelsen 2024, Gustafsson, Björn 2025. 'Utveckling av ekonomiskt bistånd och fattigdomens utbredning. Pekar tidserierna åt samma håll?' i *Ekonomisk Debatt* nr 3 2025.

⁵⁷ Se t.ex. Hussénus K. 2024. *En skälig utveckling? Om de senaste årens snabbt minskande mottagande av ekonomiskt bistånd*, i Sveriges Stadsmissioner 2024. *Fattigdomsrapporten 2024*. Rapport 10/2024.

⁵⁸ SoS årsstatistik för ekonomiskt bistånd, <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/ekonomiskt-bistand/>

⁵⁹ Antalet bidragsmånader har i medeltal ökat från runt fyra månader innan krisen några år in på 1990-talet för att sedan successivt öka till 7,4 bidragsmånader år 2023 (Socialstyrelsen 2024).

⁶⁰ Så skedde t.ex. 2006 och 2018 som kompensation för höjt barnbidrag.

⁶¹ I metodbilaga beskrivs den ekvivalensskala som använts.

⁶² Se t.ex. SCB 2025. *Ekonomisk standard sjönk 2023 för andra året i rad*. Pressmeddelande 2025-01-21.

⁶³ Se t.ex. Samzelius, T. 2017. *En plats att kalla hemma. Barnfamiljer i bostadskrisens skugga*. Stockholm: Rädda Barnen och Samzelius T. 2020. [*A vicious circle of silent exclusion : family homelessness and poverty in Sweden from a single mother perspective*](#), Malmö University Faculty of Health and Society Dissertations 2020:6.

⁶⁴ 4 av 5 föredrar satsningar på välfärden framför skattesänkningar i en Novus-undersökning beställd av TCO, september 2024: <https://tco.se/fakta-och-politik/samhallsekonomi/allmanheten-valjer-satsningar-pa-valfard-framfor-skattesankningar>